

Življenje v nekdanji bolnici Kranjske industrijske družbe

Rodil sem se leta 1937 kot prvi od dveh otrok zdravnika Milana Čeha in njegove žene Marije Olge. Stanovanje smo imeli v prvem nadstropju bolnišnične stavbe, kjer je bil oče tudi zaposlen. V bolnišnici sem tako preživel 12 najzgodnejših let otroštva.

Bolnišnica je stala ob glavni cesti, ki je vodila skozi Jesenice. Vzdušje ceste so rasle visoke in košate tepke, ki so dajale bolnici odlično senco. Med nekdanjo Rabičevo hišo in bolnišnico je bil drevored in ozka pot, ki je vodila naprej na Zaštreko. Čisto pod hribom je bila na levi strani garaža. Poleg je stala stavba v obliki črke L, kjer je imela Bratovska skladnica svoje pisarne. Tam so

bolniki uredili vse potrebno za bolniški *stalež*. V ločeni stavbi so bile mrtvašnica, pralnica in šivalnica. Za stavbo sta bila drvarnica in ločen prostor za žganjekuho. Za bolnico je bil sadovnjak z veliko češnjo, marelicami in jablanami, v bregu pa čebelnjak in štiri velike lope z zidanimi kabinami, ki so jim rekli sončne kopeli, namenjene pacientom. Pod lopami je stala še zidana stavba z garderobami za bolnike. Desno proti Senožetam je bil ob bolnici tudi zelenjavni vrt, kjer so za potrebe bolnice pridelali vse razen krompirja.

Bolnišnica je bila enonadstropna stavba z mansardo. Krita je bila z eternitno kritino, garaža pa z glinenimi krovci. Imela je dva vhoda. Ob glavnem vhodu, ki je bil vedno zaprt, je bila telefonska soba. V stavbo se je vstopalo skozi zadnji vhod. Od tu je stopnišče vodilo v prvo nadstropje. Levo od vhoda so bile velika čakalnica in dve ordinaciji. V prvi je ordiniral dr. Čeh, v drugi s prevezovalnico pa dr. Schwab, po njegovem odhodu pa dr. Hafner. Podi, na hodnikih rdeči in v sobah modri, so bili narejeni kar iz mešanice žaganja, cementa in barve. Prostore so pobelili najprej z apnom, nato pa do višine ramen še z oljnato barvo. Belili so običajno enkrat letno v poletnem času. Naprej po hodniku se je prišlo v veliko moško sobo, v kateri je bilo okoli 20 bolniških postelj, klopi in miza na sredini prostora ter lončena peč v kotu. Pod stopniščem je bil rentgen, levo od stopnišča pa razvijalnica in stranišče. Iz velike sobe se je prišlo v manjšo sobo, *kovačnico*, kjer so ležali težki bolniki. Imela je izhod na vrt.

*Dr. Milan Čeh,
hrani GMJ*

Poleg njega sta stala stranišče in temačna, vlažna umivalnica z zidanim koritom, kadjo in vodovodnimi pipami.

Iz pritličja so vodile stopnice v klet. Hodnik v kleti je bil v obliki črke L. V sredini je bil vhod v kuhinjo, ki je že takrat imela tovorno dvigalo za hrano, »lift na uteži«. V njej so bili še velik štedilnik z dvema kotličkoma za toplo vodo, kredenca in delovni pulti. Poleg kuhinje je bila zidana shramba, na koncu hodnika pa WC. V podaljšku stavbe sta bili garderoba za paciente in drvarnica. Na dvoriščni strani je bila velika klet, kjer je bilo shranjenih 300 kg krompirja za našo družino in tri tone za prehrano pacientov, na levi strani pa je bila sušilnica za sadje.

V prvo nadstropje se je prišlo skozi zadnji vhod in po ozkem, kamnitem stopnišču. Tam je bil vhod v naše stanovanje. Najprej se je prišlo v veliko in dolgo vežo. Desno od nje je bila jedilnica z balkonom, naprej pa manjša družinska jedilnica in kabinet. Na levi strani hodnika sta bila kopalnica in WC. Stopnišče je bilo od ostalih prostorov ločeno s stekleno steno. Na levi strani je bila kuhinja z zidanim štedilnikom in lijakom z mrzlo vodo. Na sredi kuhinje je stala miza s stoli. Naprej je bila shramba. Tam smo imeli tudi prvi hladilnik na izhlapevanje. Ob shrambi je bila majhna kamrica, kjer je bilo vedno toplo. Tam smo sušili perilo. Velika spalnica za starše ter moja in bratova soba pa so bile v mansardi.

Bolnica Kranjske industrijske družbe, hrani GMJ

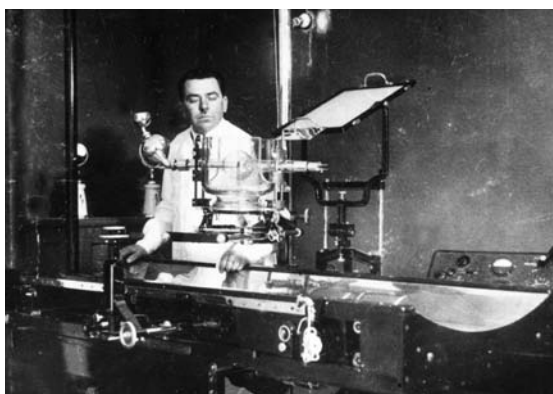
Negovalni sestri Katra in Rozka z Božidarjem leta 1940, last Božidarja Čeha

Tam je vedno smrdelo po lizolu in ihtiolu (po črni »žavbi«, narejeni na osnovi nafte). Ti protivnetni mazili so uporabljali pri čiščenju in zdravljenju odprtih ran in gnojnih turov, ki so bili zelo pogosti. Strokovni upravnik bolnišnice je bil dr. Schwab, poslovni upravnik pa Johan Šetinc, nadstražmojster v pokoju. V pisarnah Bratovske skladnice je bila zaposlena Mimi Premrl. Za kadre je bil zaposlen Cink, po vojni pa Ivan Noč. Hišnik je bil Ivan Mikola, ki je imel svojo hišo v Vrbju. Bolnišnica je imela tudi svojega

šoferja, Andreja Sedeja. Z luksuznim avtom znamke Bogwart-Hansa, ki je bil last bolnišnice, je zdravnika vozil na domove pacientov. Delo hišnika je opravljal njegov soimenjak, Andrej Sedej, ki je na starost stanoval v kletni sobici in skrbel tudi za ogrevanje ter pripravo drv, ki so jih hranili v drvarnici in na podstrešju. Hišnik je zjutraj zakuril v pečeh po sobah, pacienti pa so potem nalagali drva. Med vojno

V mansardi sta stanovali tudi sestri Katra in Rozka. Tam je bilo še nekaj bolniških sob s po tremi posteljami ženskega oddelka. V obdobjih, ko so razsajale nalezljive bolezni, kot so davica, škrlatinka ali norice, so ženski oddelek izpraznili in vanj dali obolele otroke. Na hodniku sta bila tekoča voda in stranišče. Na koncu hodnika pa je bil vhod v sobo, kjer je živel šofer Andrej.

Spomnim se tudi bolnišničnega osebja. Sestri Katra in Rozka sta kot negovalki skrbeli za paciente in jim delili hrano. V prevezovalnici sta bila zaposlena specialist za rentgen Franc Kristan in strežnik pri rentgenu Ivan Saksida.

Bolničar Ivan Saksida pri rentgenskem aparatu, hrani GMJ

je zmanjkalo drv in potrebno je bilo kuriti na premog. Lončene peči tako visoke temperature niso prenesle, zato smo pred kurišče namestili kovinsko pečico s šamotno oblogo. Tam se je kurilo na premog, plini pa so skozi peč izhajali v dimnik in tako ogreli peč in prostor. Bolnišnica je imela tudi pralnico in šivalnico, kjer je bila poleg perice zaposlena še šivilja in likarica Minka Markizeti. V kuhinji pa sta bili, poleg glavne kuharice Angele, zaposleni še pomočnici Angelca in Ivanka, ki je po vojni postala glavna kuharica v novi bolnišnici. Bolnišnica je bila s svojim zelenjavnim vrtom, sadovnjakom in svinjakom praktično samooskrbna. Od živil so kupovali le krompir. Prehrana je bila zelo dobra in kakovostna. Bolniki so dobili tri obroke na dan: zajtrk, kosilo (različno glede na diagnozo) in večerjo. Za bolnike s predpisano dieto so kuhali posebej.

Upravnik bolnišnice, dr. Schwab, je stanoval v Schwabovi vili (ob današnji čistilnici), kjer je imel tudi svojo ordinacijo in tam opravljal tudi zobozdravniške posege. Splošni zdravniki na Jesenicah so bili še dr. Franc Bergelj, dr. Viktor Marčič in dr. Bartol Keržan, dr. Avgust Tancar pa je delal za železničarje. Med drugo svetovno vojno je prišel na Jesenice v Kogojevo vilo dr. Klasinc, ki je bil prvi zobozdravnik na Jesenicah. Moj oče je imel svojo zasebno ordinacijo v Rabičevi hiši (na prostoru današnje Gorenjske banke). V prvem nadstropju nekdanje Rabičeve hiše je bila torej očetova ordinacija, v visokem pritličju Lasanova dalmatinska gostilna, v kleti pa je imel Rabič »šuštarijo«. Iz gostilne je oče ob četrtkih nosil domov girice.

*Dr. Viljem Schwab,
hrani GMJ*

Naš dan v bolnišnici pa je izgledal takole: Oče je vstal zgodaj zjutraj in odšel v svojo ordinacijo v pritličju ob sedmih. Vrnil se je na zajtrk, ki sta ga običajno sestavljala bela kava iz proje in kos kruha z maslom in marmelado ali medom. Potem je odšel nazaj v ordinacijo in delal do 12. ure, ko je prišel na kosilo. Med tednom je bil jedilnik preprost, a zelo okusen, nedeljsko kosilo pa je bilo izvrstno (npr. polnjena telečja pečenka, »renstan« pražen krompir in zelena solata z vrta). Po kosilu si je oče privoščil kratek počitek, potem pa odšel na delo v svojo ordinacijo v Rabičevi hiši. Specializiral se je za ženske težave in bolezni. Okoli 17. ure popoldan je prišel domov in se do večerje posvečal družini.

Bolniki pa so jedli trikrat, in sicer zajtrk, kosilo in večerjo. Vse je bilo kuhano

in toplo. Kuharica je kuhala tako okusno, da je dišalo po pečenki vse do barak v Senožetah (elitni primer delavskega naselja). Tudi naša družina je imela konec svojega vrta. Mama je pri kuharicah vlagala fižol, višnje in kompot. Ker pozimi ni bilo solate, se je jedlo vloženo. Da so jajca ostala sveža, so jih dali v apno, poleti pa v peč na prepih.

Oče je svoje delo strogo ločeval od zasebnega življenja. Spomnim se, da sem nekoč pri priprtih vratih hotel gledati operacijo, ko je oče začel z žago operirati pacientovo nogo. Ko me je opazil, me je spodil in naročil tesno zapreti vrata. V bolnišnici je bilo veliko težkih bolnikov ter poškodovancev in smrtnost je bila velika. Takrat pri operacijah zdravniki še niso nosili rokavic. Mrtvašnica ali »kajner«, kot so rekli temu prostoru, je bila vedno polna, vrata pa so bila ves čas odprta. »Truge« so bile kar na lesenih pleskarskih kozah in tam ni bilo popolnoma nobene sentimentalnosti. Spomnim se, ko so nekoga pokopavali ravno za pusta, jaz pa sem z masko na obrazu tekal med pogrebci, dokler me ni sestra Katra ujela in odpeljala stran. Najhuje je bilo med drugo svetovno vojno, ko so bile Jesenice bombardirane. Takrat so kar naprej dovažali ranjence in kri je tekla v potokih. Oče se je takrat odločil, da je to za naju z mamo preveč in naju je odpeljal k sorodnikom, kjer sva preživela teden dni. Nato sva se vrnila v naše stanovanje v bolnišnici.

Leta 1950 so nas preselili v stavbo pokojninskega zavoda na Savi. Tam smo ostali toliko časa, dokler oče ni zgradil hiše, Crnkove vile na parceli, ki jo je kupil od Luckmana. Hišo na Titovi cesti 88 sva z bratom po smrti staršev prodala.

Potem, ko so na Plavžu leta 1948 zgradili novo bolnico, so staro preuredili v obratno ambulanto Železarne Jesenice.